

такого інструментарію не буде нехтувати обов'язковим збереженням властивостей доказів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. ст.88.
2. Стахівський С. М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування : монографія. К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. 271 с.

Тепак Святослав Ярославович

*аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОНЯТТЯ ДОСТОВІРНОСТІ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Достовірність доказів як критерій їх оцінки, поряд із кримінальним процесом, використовується також в адміністративному, цивільному та господарському судочинстві. При цьому в кожному з відповідних процесуальних кодексів (КАС України, ЦПК України і ГПК України) її сутність визначається законодавцем через поняття достовірних доказів, хоча останнє сформульоване ним по-різному. Так, стаття 75 КАС України і стаття 79 ЦПК України передбачають, що достовірними є докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи [1; 2]. На відміну від зазначених кодексів, стаття 78 ГПК України закріплює, що достовірними є докази, створені (отримані) за відсутності впливу, спрямованого на формування хибного уявлення про обставини справи, які мають значення для справи [3].

З огляду на відсутність у кримінальному процесуальному законі відповідної норми, у доктрині кримінального процесу неодноразово висловлювалися пропозиції, спрямовані на нормативне закріплення сутності

достовірності доказів. Так, С.О. Ковальчук пропонує доповнити КПК України статтею 90-1 «Достовірність доказів», частину 1 якої викласти у такій редакції: «1. Достовірними є докази, які об'єктивно відображають обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інші обставини, які мають значення для кримінального провадження» [4, с. 189]. Схожу позицію відстоює В.М. Зінченко, який вказує на доцільність доповнення КПК України статтею 90-1 «Достовірність доказів» у такій редакції «1. Достовірними є докази, які об'єктивно відображають обставини, вказані у статтях 91, 485 і 505 цього Кодексу, та інші обставини, які мають значення для кримінального провадження» [5, с. 46]. Інше розуміння цієї процесуальної властивості доказів наводить А.О. Ляш, котрий пропонує доповнити КПК України статтею 96-1 «Достовірність доказів» із викладенням частини 1 у такій редакції: «1. Доказ визнається достовірним, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом, і не викликає обґрунтованого сумніву» [6, с. 10]. У подальшому він уточнює свою позицію та у співавторстві з А.А. Благодир і С.М. Благодирем обґрунтовує необхідність доповнення глави 4 КПК України статтею 86-1 «Достовірність доказу» в такій редакції: «1. Доказ визнається достовірним, якщо він не викликає сумніву, цілком правильний, відповідає дійсності і не потребує обґрунтування» [7, с. 268]. Відмінну від наведених позицій висловлює А.А. Козленко, яка пропонує внести зміни до КПК України щодо визначення достовірності доказу як його здатності встановлювати поза розумним сумнівом наявність або відсутність обставин, що мають значення для кримінального провадження [8, с. 13].

Поряд із визначенням сутності достовірності доказів, вчені пропонують нормативно закріпити механізм визначення достовірності доказів і наслідки визнання їх недостовірними. Звертаючи увагу на перший із наведених аспектів, С.О. Ковальчук у пропоновану ним редакцію статті 90-1 «Достовірність доказів» включає частину 2 такого змісту: «2. Достовірність доказу встановлюється за допомогою інших доказів» [4, с. 189]. Вказуючи на другий із зазначених аспектів, А.О. Ляш у пропозиціях із доповнення КПК України статтею 96-1

«Достовірність доказів» наводить частину 2 такого змісту: «2. Недостовірний доказ не може бути використаний під час прийняття процесуальних рішень, на нього не може посилається суд при ухваленні судового рішення» [6, с. 10], а у викладених у співавторстві з А.А. Благодир і С.М. Благодирем пропозиціях щодо доповнення КПК України статтею 86-1 «Достовірність доказу» вбачає за доцільне уточнити частину 2 шляхом її викладення в такій редакції: «2. Недостовірний доказ не може бути використаний під час прийняття процесуальних рішень слідчим, прокурором, слідчим суддею, на нього не може посилається суд під час ухвалення судового рішення» [7, с. 268].

Аналіз наведених пропозицій свідчить, що сутність достовірності доказів розкривається переважною більшістю вчених шляхом визначення поняття достовірних доказів, дефініція якого наводиться ними з урахуванням обстоюваного підходу до розуміння поняття достовірності доказів. Пропоновані науковцями доповнення до кримінального процесуального закону в частині визначення сутності достовірності доказів відповідають підходу законодавця до розкриття сутності їх належності та допустимості, яка визначається ним за допомогою нормативного закріплення понять належних і допустимих доказів (стаття 85 і частина 1 статті 86 КПК України). Невдаючись до поглибленого аналізу пропонованих вченими визначень поняття достовірних доказів, у тому числі й розкриття їх недоліків (наприклад, дефініція, наведена А.О. Ляшем, не дозволяє відмежувати достовірність доказів від їх допустимості, а дефініція, розроблена ним у співавторстві з А.А. Благодир і С.М. Благодирем, є занадто теоретичною та не відповідає правилам законодавчої техніки), необхідно відзначити обґрунтованість його нормативного використання для розкриття сутності достовірності як процесуальної властивості доказів.

Розкриваючи поняття достовірних доказів, потрібно враховувати авторське визначення їх достовірності, під яким запропоновано розуміти процесуальну властивість доказів, що відображає безсумнівність їх змісту, встановлену суб'єктом доказування в ході здійснення перевірки та оцінки доказів, і придатність на її основі використовуватися для встановлення фактів й

обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні [9, с. 276]. Із урахуванням цього, достовірними є докази, безсумнівність змісту яких встановлена суб'єктом доказування в ході здійснення перевірки та оцінки доказів та які придатні на цій основі використовуватися для встановлення фактів й обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Таке визначення достовірних доказів одночасно відображає як теоретичний аспект їх розуміння – безсумнівність змісту доказів, так і практичний аспект – придатність їх використання у доказуванні. Відповідно, вбачається доцільність у нормативному закріпленні теоретичного аспекту розуміння достовірних доказів відповідно до правил законодавчої техніки, а стосовно практичного аспекту – визначенні наслідків визнання доказів недостовірними. При цьому такі наслідки є аналогічними наслідкам визнання доказів недопустимими, передбаченими у частині 2 статті 86 КПК України.

З урахуванням наведеного вбачається доцільним доповнити КПК України статтею 90-1 у такій редакції:

«Стаття 90-1. Достовірність доказів

1. Достовірним є доказ, якщо в порядку, встановленому цим Кодексом, встановлена безсумнівність його змісту.

2. Недостовірний доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилається суд при ухваленні судового рішення».

Включення цієї статті до § 1 «Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами» глави 4 «Докази і доказування» КПК України вказує на потребу в уточненні його назви шляхом доповнення вказівкою на достовірність доказів. Відповідно, назву цього параграфу необхідно викласти у такій редакції: «§ 1 «Поняття доказів, належність, допустимість і достовірність при визнанні відомостей доказами».

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

3. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.

4. Ковальчук С.О. Вчення про речові докази у кримінальному процесі: теоретико-правові та практичні основи: монографія. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2017. 618 с.

5. Зінченко В.М. Достатність доказів у кримінальному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Одеса, 2020. 231 с.

6. Ляш А.О. Оцінка достовірності показань свідка у чинному КПК України: деякі проблемні питання. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2017. № 2. С. 1-13. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17laodpp.pdf>.

7. Благодир А.А., Благодир С.М., Ляш А.О. Доказування у кримінальному провадженні України: окремі питання правового регулювання. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 263-269.

8. Козленко А.А. Належність та допустимість доказів у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2018. 18 с.

9. Тепак С.Я. Сутність достовірності доказів як їх процесуальної властивості у кримінальному провадженні: доктринальні підходи і судова практика. *Право і суспільство*. 2022. № 5. С. 270-278.